

**ХАРКІВСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**

**КАФЕДРА ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВИХ ДИСЦИПЛІН,
ГОСПОДАРСЬКОГО ТА ТРУДОВОГО ПРАВА**

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО ПРАВА
ТА ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

*Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції,
присвяченої 90-річчю з дня народження член-кореспондента
НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії,
Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук,
професора **О. І. Процевського**
(Харків, 5 квітня 2019 року)*

Харків
«Юрайт»
2019

УДК 349.2:364.3
ББК 67.305
А 43

Відповідальний за випуск доктор юридичних наук,
професор *О. В. Москаленко*

Актуальні проблеми трудового права та права соціального забезпечення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 90-річчю з дня народження чл. кор. НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, д-ра юрид. наук, проф. О. І. Процевського (Харків, 5 квітня 2019 року). – Харків : Юрайт, 2019. – 508 с.

ISBN 978-617-7450-09-1

5 квітня 2019 року кафедрою цивільно-правових дисциплін, господарського та трудового права Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди проведена міжнародна науково-практична конференція, присвячена 90-річчю член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського Олександра Івановича.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам трудового права та права соціального забезпечення.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби з питань праці України та Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, які вивчають трудове право і право соціального забезпечення і застосовують на практиці відповідне законодавство.

ISBN 978-617-7450-09-1

УДК 349.2:364.3

ББК 67.305

© Харківській національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2019

© «Юрайт», оформлення, 2019

Список використаних джерел:

1. Журавель О.А. Право громадян на самозахист як основна гарантія їх безпеки. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2017. № 2. С. 169–176.
2. Мельник К.В. Гармонізація норм національного трудового законодавства та міжнародних норм у сфері захисту трудових прав працівників: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Київ, 2011. 21 с.
3. Андріїв В.М. Система трудових прав працівників та механізм їх забезпечення: автореф. дис. ... д. юрид. наук: 12.00.05. Одеса, 2012. 40 с.

УДК 349.2

Orcid 0000-0001-5436-6727

Богдан Ірина Анатоліївна
асистент кафедри трудового права
та права соціального забезпечення
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
кандидат юридичних наук

ЮРИДИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА РОЗВИТКУ ТРУДОВОГО ПРАВА ЯК ГАЛУЗІ

Правильність та обґрунтованість тлумачення та застосування норм права є запорукою ефективної реалізації права та забезпечення законності. Будь-яке довільне, необґрунтоване, несистемне тлумачення веде до нормативно необґрунтованого рішення а врешті-решт до порушення/не визнання/оспорювання прав та/або інтересів суб'єктів трудових правовідносин.

Під тлумаченням слід розуміти з одного боку, певний мисленнєвий (пізнавальний) процес, що направлений на пояснення знакової системи (якою в тому числі є право взагалі та трудове право, зокрема), а з іншої сторони – результат цього процесу, що виражений в сукупності словосполучень природної мови, яка надає зазначеній системі певного значення (змісту) [1, С. 5].

Норми трудового права регулюють суспільні відносини не ізольовано один від одного, а між ними існують певні зв'язки, які забезпечують функції галузі, тобто діє система норм. Відповідно тлумачення норм також має бути системним.

Одним із правових засобів, що дозволяють забезпечити системність та визначеність правових норм є юридичні конструкції.

Юридичні конструкції є різновидом моделей та проявом такого методу пізнання як моделювання [2, С.248].

Зміст моделювання полягає в тому, що за основу береться абстракція ототожнення, яка дозволяє ототожнити реальний об'єкт дослідження із штучно створеною моделлю, який моделюється за допомогою іншої моделі [3, С. 21].

В науці ніколи не вивчається об'єкт, даний тільки в безпосередньому спостереженні, так чи інакше присутня теоретична концепція цього об'єкту (певний контекст, який дозволяє встановити сферу застосування об'єкту) і сам він розглядається як представник класу об'єктів, для яких справедлива ця концепція. В моделюванні ми співставляємо об'єкт не тільки з подібним об'єктом-моделлю, а також з іншими об'єктами, що підходять під цю концепцію [3, С. 22].

Проблема встановлення змісту окремих понять науки трудового права полягає в тому, що вони є абстракціями, які також становлять систему понять, а відтак їх зміст «обтяжений» понятійно-категоріальним апаратом трудового права. Встановлення змісту одного поняття трудового права здійснюється за допомогою та в межах використання інших понять цієї галузі. Визначення змісту поняття трудового права, щосуперечить системі понять, відповідно потребує створення нової системи понять.

Норми трудового права у своїй сукупності, що діють як одна система, формують не лише окремі поняття, але й юридичні конструкції можливої та необхідної поведінки суб'єктів трудових відносин. Базові юридичні конструкції трудового права визначають принципи взаємодії елементів трудового права, як системного явища.

Питання про юридичні конструкції як методу пізнання права досліджував Коркуновим М.М., який відмічав, що юридичні норми, що регулюють відносини змінюються значно частіше та швидше, ніж відносини та їх основні елементи. Тому, якщо за основу вивчення права прийняти не юридичні норми, як це буває при тлумаченні, а юридичні відносини, то отримаємо більш стійкі висновки.

Рудольф фон Ієрінг називав тлумачення нижчою юриспруденцією, протипоставляючи їй як вищу юриспруденцію: аналіз, конструкцію та систематизацію юридичних відносин.

Юридична конструкція, як ідеальна модель врегульована правом суспільних відносин або їх елементів є формою відображення дійсності, вона відображає суспільні відносини та їх елементи [4, С. 242-243].

Юридичні конструкції мають певні відмінності від інших моделей. Головна відмінність полягає в тому, що в юридичній конструкції відображаються лише ті елементи суспільних відносин, які врегульовані нормами права або за своїм характером можуть бути врегульовані правом. В юридичній конструкції відображається лише ті властивості, елементи суспільних відносин, які є або можуть бути предметом дослідження юридичної науки.

Ознакою юридичних конструкцій також є те, що вони відображають системно-структурну будову досліджуваних явищ, а відтак окремі поняття та дефініції не є юридичними конструкціями. При описі юридичних конструкцій притаманно перелічення складових та/або елементів структури правового явища. Слід наголосити, що юридична конструкція це вищий рівень абстрагування, ніж надання визначення певному поняттю. Так, наприклад, можна виділити наявність таких юридичних конструкцій в трудовому праві як «конструкція трудового правовідношення», «конструкція трудового договору», «конструкція трудового спору» тощо.

Юридичні конструкції виконують ряд важливих функцій:

(1) інтерпретаційна (пояснювальна) функція. Зазначена функція може розглядатися як у вузькому значенні, коли інтерпретація потрібна виключно тоді, коли наукові теорії чи текст, який пояснюється є занадто формалізованим, а також у широкому розумінні: інтерпретація полягає в розкритті можливого або дійсного механізму складного правового явища, його внутрішньої динамічної та статистичної структури.

(2) демонстраційна функція. Юридичні конструкції, спрощуючи правові явища, залишаючи необхідні елементи, показуючи каркас на який можна нанизати додаткову інформацію про правове явище, сприяють засвоєнню юридичних знань. Демонстрація юридичних конструкцій в трудовому праві могла б значно підвищити правову культуру суб'єктів трудових правовідносин, запобігти порушенням законодавства про працю, незаконним звільненням, унеможливила б різне та випадкове застосування законодавства про працю тощо.

(3) нормотворча функція, як засіб побудови нормативного матеріалу, тобто як засіб юридичної техніки[2, С.248-260].

При цьому слід наголосити, що наявність юридичних конструкцій не вирішує питання щодо ефективності норм трудового права. Якщо навіть в нормах права зафіксовані принципово вірні рішення, то норми права як конструкції необхідної поведінки можуть виявитися неефективними, наприклад, на підставі їх декларативності, неповноти, неконкретності, непродуманості механізму реалізації норм, відсутністю контролю за дією норм тощо [4, С.6].

При цьому, як показує теорема Геделя, несуперечливості та повноти не можна досягти навіть в межах такої формальної системи, як арифметика. Тому навіть при формально-логічному удосконаленні системи норм права не обійтись без врахування соціальної обумовленості та соціальної ефективності [4, С.6].

Моделювання ефективності дії норм, ефективності їх реалізації нерозривно пов'язано із вимогою встановленням зворотних зв'язків в системі правового регулювання, з визначенням способів та методів, точок та періодичністю контролю за дією норм.

Питання ефективності правового регулювання трудових відносин безпосередньо пов'язано із можливістю моделювати (конструювати) наслідки прийняття нових норм трудового права їх вплив на застосування вже наявних юридичних конструкцій трудового права. Проте без формування юридичних конструкцій галузі трудового права ні процес подальшого моделювання, ні забезпечення ефективного правового регулювання організації праці вбачається неможливим.

Список використаних джерел:

1. Черданцев А.Ф. Толкование советского права . – М. Юрид.лит. , 1979 – 168 с.
2. Черданцев А.Ф. Толкование права и договора: учебное пособие для вузов. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 381 с.
3. Шрейдер Ю.А., Шаров А.А. Системы и модели . М. 1982 г., 152 с.
4. Леванский В.А. Моделирование в социально-правовых исследованиях. – М.: Наука. – 1986. – 158 с.